

Winnie van Hasselt's tekst bij aanbieden boek aan de CvdK Jacques Tichelaar

Vandaag, 25 april 2016 is een tamelijk willekeurige dag.

Vandaag, 71 jaar geleden was het noorden van Nederland ruim een week bevrijd. Het westen moest nog een week wachten. Vorig jaar stonden we uitvoerig stil bij de bevrijding, zeventig jaar geleden. Dat vierden we. Vandaag staan we er ook even bij stil. Door dit boek, dat vandaag verschijnt. Het vertelt iets over wat er in de jaren 1940-1945 is gebeurd. Hier in Drenthe.

Het boek gaat over een tijd waarin gewone mensen moesten leven met een intense angst en een verlamdend gevoel van machteloosheid. Een tijd waarin sommigen geconfronteerd werden met het onmachtige gevoel dat ze noch zichzelf, noch hun dierbaren, hun ouders, hun kinderen afdoende konden beschermen.

In zijn essay 'De idee Europa' spreekt George Steiner over: "....het museum van de vervlogen dromen, dat we geschiedenis noemen." Mensen van mijn generatie kennen dat museum. In de meeste gezinnen, zoals ook mijn ouderlijk gezin, kenmerkte het museum zich door de vele gesloten zalen. Je wist, dat ze er waren, maar rondleidingen werden daar niet gegeven. Mijn ouders konden dat niet. Ze hadden er geen woorden voor. Nadat mijn ouders waren overleden, zijn mijn broers en ik heel voorzichtig de gesloten zalen van het museum ingegaan. Wij kregen langzamerhand een grotere onbevangenheid om erover te spreken. We ontdekten het verleden van onze familie.

Mijn oma, naar wie ik genoemd ben is weggevoerd en in Sobibor vermoord. Twee broers van mijn vader zijn met hun gezinnen weggevoerd en vermoord, van een andere broer zijn de kinderen weggevoerd en vermoord. Mijn ouders ontkwamen in de meidagen 1940 naar Engeland, waar mijn vader dienst nam en een actieve rol heeft gespeeld bij de bevrijding van Nederland.

Mijn jongste broer schreef het allemaal op. Vandaag verschijnt zijn derde boek over hoe het met de familie Van Hasselt is gegaan in die tijd. Dat wij nu woorden vinden om te vertellen hoe het is geweest is niet typisch iets over onze familie. Er verschijnen de laatste tijd veel boeken over die periode

Vandaag, 74 jaar geleden, heerste er om tal van redenen verwarring in Nederland. Zo gold er bijvoorbeeld een samenscholingsverbod voor meer dan vier mensen. Maar in het Nieuwsblad van het Noorden stond op 4 mei 1942, dat dat samenscholingsverbod niet gold voor de veemarkten. Over gewone markten rept het bericht uit de krant niet. Als je met meer dan vier mensen voor een kraampje stond, was je dan in overtreding?

Ook stond er in die krant, dat vanaf 3 mei 1942 de Jodenster verplicht. Moest je die nu ook in huis op? De autoriteiten hadden daar wel een antwoord op. Ook in huis moest je die op. Je zou immers van de straat af gezien kunnen worden, en ook dan moest duidelijk zijn dat je een Jood was.

De Jodenster. Voor mij is het het symbool van de uitsluiting, de deportatie en de vernietiging.

In dit boek staan de namen en adressen van de 1444 Joodse oorlogsslachtoffers, die in Drenthe gewoond hebben. Achter dat grote getal gaan individuele mensen en individuele kinderen schuil.

Eén van die kinderen in dit boek is Rika Henriette van Rhijn. Zij woonde hier vlakbij, hier om de hoek, aan de Brinkstraat in Assen. Als het anders was gegaan, was ze hier vanmiddag misschien ook bij geweest. Ze zou vandaag zevenentachtig zijn geweest. Rika werd zestien. Ze werd zestien in een rijdende trein op weg naar het oosten. Twee dagen na haar zestiende verjaardag kwam ze aan in Auschwitz. En uit die trein werd ze rechtstreeks naar de gaskamer geleid. Ik kan geen troost putten uit de gedachte, dat ze deze reis niet alleen heeft gemaakt. Ze was samen met haar zusje, haar stiefmoeder en haar drie stiefzusjes. Ze zijn alle zes op dezelfde dag vermoord.

Andere kinderen uit het boek zijn Salla, Lotte en Josef Auszenberg. Zij kwamen uit Keulen. Na 9 november 1938, de Reichskristallnacht hadden hun ouders hen naar het veilige Nederland gestuurd. Ze woonden in Assen. Salla was dertien, Lotte was elf, Josef was negen. Ze werden alle drie weggevoerd en vermoord. Hun ouders hebben de oorlog overleefd. Zij hebben het verlies van hun kinderen overleefd. Vandaag staan we er door dit boek even bij stil. Even stil voor een eeuwigheid aan menselijk leed.

Voor deze kinderen, voor alle anderen, die in dit boek genoemd worden, voor hun nagedachtenis en voor al die anderen hebben wij de verantwoordelijkheid om niet onze ogen te sluiten voor ontwikkelingen waarbij angst en haat, haat en angst onze blik op gewone mensen vertroebelen. Uitsluiting, deportatie en vernietiging beginnen met gebrek aan medeleven, gebrek aan mededogen, gebrek aan respect en gebrek aan elkaar een plaats gunnen: naast ons, bij ons, te midden van ons. Ik pleit daarbij niet voor tolerantie. Ik ben tegen tolerantie. Als u mij zou willen citeren, hoop ik, dat u niet alleen hoort, dat ik zeg dat ik tegen tolerantie ben. Tolerantie vind ik nl. niet genoeg. Aan tolerantie had je in de oorlog niet zoveel. Nu ook niet. Ik pleit voor barmhartigheid. Het is een ouderwets woord, maar ik hoop, dat het begrip modern is. Heeft u wel eens van de Tolerante Samaritaan gehoord?

Mijnheer de Commissaris, het is vandaag maar een willekeurige dag. Ik ben dankbaar, dat dit boek is uitgegeven en ik voel me vereerd, dat ik u ook namens Henk van den Beukel en Jan Ridderbos dit boek mag aanbieden.